

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Bureau Energieprojecten
T.a.v. mevr. M. Dahm
Postbus 93144
2509 AC Den Haag

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
F 070 378 61 39
ffwet@rvo.nl

Onze referentie
Aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Uw referentie:

Bijlagen
1

Datum 11 mei 2015

Betreft Ontwerpbesluit inzake "Windpark Wieringermeer" (FF/75C/2014/0286)

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij ontvangt u in het kader van de Flora- en faunawet ten behoeve van
"Windpark Wieringermeer" (FF/75C/2014/0286)

- Kopie dossier inzake "Windpark Wieringermeer" (FF/75C/2014/0286)

Hoogachtend,

Marcel Chaita
Team Natuur

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

ONTWERPBESLUIT

Datum 11 mei 2015
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Onze referentie
Aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Kenmerk
FF/75C/2014/0286.toek.jw

Bijlagen
2

Geachte mevrouw Deimel, heer Truijens en heer Stam,

Naar aanleiding van uw verzoek van 23 juli 2014 en de aanvullingen hierop van 18 september 2014, 16 december 2014 en 13 april 2015, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2014/0286, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen van de grote keverorchis en de tongvaren, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden; het verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden van de aalscholver, bergeend, blauwe reiger, bruine kiekendief, buizerd, goudplevier, grauwe gans, grote Canadese gans, houtduif, houtsnip, kauw, kievit, kleine zwaan, knobbelzwaan, kokmeeuw, koperwiek, kramsvogel, kuifeend, meerkoet, merel, scholekster, smient, spreeuw, stormmeeuw, tafeleend, toendrarietgans, torenvalk, wilde eend, wilde zwaan, wintertaling, zanglijster en de zwarte kraai, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen en verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en de rugstreeppad.

Procedure

In artikel 9b, eerste lid, aanhef en onder a, van de Elektriciteitswet 1998 is bepaald dat op de besluitvorming voor dit project de rijkscoördinatieregeling als bedoeld in artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing is. Dat wil in dit geval zeggen dat de besluiten die nodig zijn voor windpark Wieringermeer gezamenlijk worden voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de minister van Economische Zaken (EZ). Daarbij doorlopen de besluiten, op grond van artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro, de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht met toepassing van de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro.

Dit besluit is één van de besluiten die nodig zijn voor windpark Wieringermeer. Daarom is ook op dit besluit de rijkscoördinatieregeling van toepassing. De minister van EZ heeft een gecoördineerde voorbereiding van de besluiten voor windpark Wieringermeer bevorderd. Onderhavig besluit is samen met het inpassingsplan en de andere besluiten als volgt voorbereid:

- op [datum] is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden in enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen;
- op [datum] is door de minister van EZ een ontwerp van het besluit aan initiatiefnemer gezonden;
- het ontwerp van het besluit heeft van [datum] tot en met [datum] ter inzage gelegen bij de gemeente Hollands Kroon en de provincie Noord Holland;
- er zijn [aantal] informatieavonden georganiseerd, op [data], waarbij de mogelijkheid werd geboden mondeling zienswijze naar voren te brengen.

Op grond van artikel 3.32 in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening worden dit besluit en de andere besluiten gelijktijdig door de minister van EZ bekendgemaakt. Tevens doet de minister van EZ daarvan mededeling in de Staatscourant, enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen en langs elektronische weg. Eerdere insprekers en grondeigenaren en beperkt gerechtigden op die gronden worden apart geïnformeerd.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie en exploitatie van het project "Windpark Wieringermeer", gelegen in de gemeente Hollands Kroon. Het project betreft het realiseren en exploiteren van de volgende windparken in de Wieringermeerpolder:

- Cluster NUON-1, bestaande uit 16 windturbines van Nuon Windpark Wieringermeer B.V.;
- Cluster NUON-2, bestaande uit 5 windturbines van Nuon Windpark Wieringermeer B.V.;
- Cluster NUON-3, bestaande uit 29 windturbines van Nuon Windpark Wieringermeer B.V.;
- Cluster WCW, bestaande uit 34 windturbines van Windcollectief Wieringermeer B.V.;
- De Poldermolen, bestaande uit 1 windturbine van Windcollectief Wieringermeer B.V.;
- Cluster ECN, bestaande uit 17 windturbines van ECN Wind Energy Facilities B.V.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

De werkzaamheden bestaan uit:

- Het verplaatsen van het bestaande zweefvliegveld;
- Het bouwen/aanleggen van windturbines en windmeetmasten met bijbehorende infrastructuur;
- Het exploiteren van de windturbines;
- Het verwijderen van de windturbines aan het einde van de levensduur.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de grote keverorchis (*Listera ovata*) en de tongvaren (*Asplenium scolopendrium*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), bergeend (*Tadorna tadorna*), blauwborst (*Luscinia svecica*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), boerenzwaluw (*Hirundo rustica*), bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*), boompieper (*Anthus hodgsoni*), bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), braamsluiper (*Sylvia curruca*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), fitis (*Phylloscopus trochilus*), gaai (*Garrulus glandarius*), gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), gele kwikstaart (*Motacilla flava*), gierzwaluw (*Apus apus*), goudhaan (*Regulus regulus*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), grasmus (*Sylvia communis*), graspieper (*Anthus pratensis*), grauwe gans (*Anser anser*), grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), groenling (*Carduelis chloris*), grote Canadese gans (*Branta canadensis*), grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), heggenmus (*Prunella modularis*), holenduif (*Columba oenas*), houtduif (*Columba palumbus*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), huiszwaluw (*Delichon urbica*), ijsgors (*Calcarius lapponicus*), kauw (*Corvus monedula*), keep (*Fringilla montifringilla*), Kievit (*Vanellus vanellus*), kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kleine zwaan (*Cygnus columbianus*), kneu (*Carduelis cannabina*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), koekoek (*Cuculus canorus*), kokmeeuw (*Larus ridibundus*), koolmees (*Parus major*), koperwiek (*Turdus iliacus*), krakeend (*Anas strepera*), kramsvogel (*Turdus pilaris*), kuifeend (*Aythya fuligula*), kwartel (*Coturnix coturnix*), meerkoet (*Fulica atra*), merel (*Turdus merula*), nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*), noordse kwikstaart (*Motacilla flava*), oeverloper (*Tringa hypoleucos*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), paapje (*Saxicola rubetra*), pimpelmees (*Parus caeruleus*), putter (*Carduelis carduelis*), rietgors (*Emberiza schoeniclus*), rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*), ringmus (*Passer montanus*), roodborst (*Erithacus rubecula*), roodborsttapuit (*Saxicola torquata*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), sijs (*Carduelis spinus*), slobbeend (*Anas clypeata*), smient (*Anas penelope*), sperwer (*Accipiter nisus*), spotvogel (*Hippolais icterina*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), sprinkhaanzanger (*Locustella naevia*), stormmeeuw (*Larus canus*), tafeleend (*Aythya ferina*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*), tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*), toendrarietgans (*Anser fabalis*), torenvalk (*Falco tinnunculus*), tuinfluiter (*Sylvia borin*), tureluur (*Tringa totanus*), veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), vink (*Fringilla coelebs*), visdief (*Sterna hirundo*), waterhoen (*Gallinula chloropus*), waterral (*Rallus aquaticus*), watersnip

(*Gallinago gallinago*), wilde eend (*Anas platyrynchos*), wilde zwaan (*Cygnus cygnus*), winterkoning (*Troglodytes troglodytes*), wintertaling (*Anas crecca*), witgat (*Tringa ochropus*), witte kwikstaart (*Motacilla alba*), wulp (*Numenius arquata*), zanglijster (*Turdus philomelos*), zilvermeeuw (*Larus argentatus*), zwarte kraai (*Corvus corone*), zwarte mees (*Parus ater*), zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) en de zwartkop (*Sylvia atricapilla*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de bittervoorn (*Rhodeus amarus*), kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), rivierdonderpad (*Cottus perifretum*), rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) en de rugstreeppad (*Bufo calamita*).

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De grote keverorchis en de tongvaren zijn beschermde inheemse plantensoorten als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de Flora- en faunawet. De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De aalscholver, bergeend, blauwborst, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote Canadese gans, grote gele kwikstaart, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, ijsvors, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kleine zwaan, kneu, knobbelzwaan, koekoek, kokmeeuw, koolmees, koperwiek, krakeend, kramsvogel, kuifeend, kwartel, meerkoet, merel, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietvors, rietzanger, ringmus, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, slobbeend, smient, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tafeleend, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, torenvalk, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwrik, vink, visdief, waterhoen, waterral, watersnip, wilde eend, wilde zwaan, winterkoning, wintertaling, witgat, witte kwikstaart, wulp, zanglijster, zilvermeeuw, zwarte kraai, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. De rugstreeppad is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en is opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder d, van de Flora- en faunawet. De bittervoorn is tevens opgenomen in bijlage 1, behorende bij het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten. De rivierprik valt niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar onder de Visserijwet.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 8 van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse plantensoorten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Op grond van de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen

Tot voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld hollen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

Afwijzing rivierprik

Uit de aanvraag blijkt dat ontheffing is aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet, voor wat betreft exemplaren van de rivierprik. De rivierprik valt niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar onder de Visserijwet. Een ontheffing van de Flora- en faunawet voor wat betreft de rivierprik is dan ook niet aan de orde. Echter, artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft van toepassing op de rivierprik.

Afwijzing artikel 9 van de Flora- en faunawet met betrekking tot vogels

U heeft ontheffing aangevraagd voor de volgende vogelsoorten: appelvink, blauwborst, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boomkruiper, boompieper, bosrietzanger, braamsluiper, brandgans, ekster, fitis, gaai, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudhaan, goudvink, grasmus, graspieper, grauwe vliegenvanger, groenling, grote barmsijs, grote gele kwikstaart, grutto, heggenmus, holenduif, huiszwaluw, ijsgors, keep, kleine karekiet, kleine mantelmeeuw, kneu, koekoek, kolgans, koolmees, krakeend, kwartel, lepelaar, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, paapje, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roodborst, roodborsttapuit, sijs, slobbeend, sperwer, sprinkhaanzanger, spotvogel, tapuit, tjiptjaf, tuinfluiter, tureluur, turkse tortel, veldleeuwrik, vink, visdief, waterhoen, waterpieper, waterral, watersnip, winterkoning, witgat, witte kwikstaart, wulp, zomertortel, zilvermeeuw, zwarte mees, zwarte roodstaart, zwartkop en de zwartkopmeeuw.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

U heeft echter voor deze vogelsoorten geen ontheffing nodig. De trek van grote populaties vogels, vaak meer dan een miljoen exemplaren per soort, vindt plaats in een zeer brede strook die over Noord-West Europa loopt, de zogenaamde Flyway. De populaties binnen de Flyway worden flywaypopulaties genoemd. Het grootste aantal exemplaren van deze flywaypopulaties doet Nederland dan ook niet aan. Hoewel Nederland onderdeel uitmaakt van deze Flyway en soorten uit de flywaypopulatie over Nederland vliegen is het aandeel exemplaren van de soorten beperkt. Windpark Wieringermeer op zijn beurt beslaat een relatief klein oppervlak van het Nederlandse grondgebied.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Bij het voorspellen van het aantal potentiële slachtoffers per soort is gebruik gemaakt van klassen die een orde-grootte presenteren omdat een exact aantal slachtoffers niet te voorspellen valt, waarover later meer. Hierbij zijn klassen gebruikt van 1-2, 3-10, 11-50, 51-100 en 101-300 slachtoffers per jaar. Als voorbeeld worden bij de zilvermeeuw 3-10 slachtoffers per jaar verwacht. Ten gunste van de berekening is aangenomen dat de flywaypopulatie 2.200.000 dieren groot is. Hierbij is gebruik gemaakt van de ORNIS norm om te bepalen of de gunstige staat van instandhouding van de flywaypopulatie in het geding komt. Deze norm, de 1%-mortaliteitsnorm, stelt dat 1% van de natuurlijke sterfte van de betreffende populatie, als gevolg van het project, de gunstige staat van instandhouding van de betreffende populatie niet in het geding zal brengen. In het geval van de zilvermeeuw wordt deze norm bij 2.640 slachtoffers gehaald. Windpark Wieringermeer kent potentieel 3-10 slachtoffers per jaar en zit hier dan ook een factor 100 of meer onder. Nemen we hierbij in aanmerking dat het grootste gedeelte van de populatie Nederland niet aandoet en het feit dat windpark Wieringermeer ver onder de 1% mortaliteitsnorm zit wordt geconcludeerd dat de gunstige staat van instandhouding van de zilvermeeuw niet in het geding komt. Voor de overige soorten geldt eenzelfde redenering, van geen van de betreffende soorten wordt de 1%-mortaliteitsnorm overschreden, van geen van de genoemde soorten komt de gunstige staat van instandhouding in het geding.

In bovenstaande beoordeling ontbreken de omstandigheden waaronder slachtoffers kunnen vallen. De vogeltrek vindt immers op een dusdanige hoogte plaats dat de turbines geen probleem vormen, de vogels vliegen hier ruim overheen. Bovendien vindt de vogeltrek hoofdzakelijk 's nachts plaats. Slechts onder bijzondere klimatologische omstandigheden zoals mist, regen of tegenwind gaan de vogels lager vliegen en komen ze binnen het bereik van de rotor bladen en turbines. Slechts onder die omstandigheden kunnen vogels slachtoffer worden als gevolg van een aanvaring. Deze omstandigheden doen zich ongeveer 10 nachten per jaar voor. Daarnaast is de kans dat een enkel exemplaar, meer dan één keer windpark Wieringermeer zal passeren, gegeven het feit dat de soorten over geheel Noordwest Europa trekken, klein. Windpark Wieringermeer beslaat slechts een klein gedeelte van het Nederlandse deel van de Noordwest Europese flyway. De soorten vliegen daarnaast twee maal per jaar over, en onder bijzondere omstandigheden door het plangebied heen en komen daarmee uiterst incidenteel voor in de omgeving van het plangebied. De sterftetekans van voornoemde soorten is dan ook uitzonderlijk klein. Het is dan ook niet aannemelijk dat er een aanmerkelijke kans bestaat dat er slachtoffers vallen.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn, de Vogelrichtlijn en bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Instandhouding van de soorten

Grote keverorchis en tongvaren

De grote keverorchis en de tongvaren zijn in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Beide soorten komen voor in het oostelijk deel van het Robbenoordbos. Er zijn groeiplaatsen van de grote keverorchis vastgesteld in het bosperceel dat ingeklemd ligt tussen de A7, de Hoge Kwelvaart en de Sluitgatweg. In totaal zijn tien groeiplaatsen van de grote keverorchis vastgesteld. Iedere groeiplaats is gekenmerkt door meerdere exemplaren van de soort. De tongvaren komt voor in bosgreppels en de oeverzone van sloten. Er zijn drie groeiplaatsen met meerdere exemplaren van de tongvaren vastgesteld. Door de werkzaamheden kunnen groeiplaatsen van de grote keverorchis en de tongvaren worden beschadigd en vernield.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken, stelt u maatregelen voor zoals beschreven op pagina 67 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Bijlage 1 aanvraag ontheffing Flora- en faunawet windpark Wieringermeer" van 16 juli 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende.

De groeiplaatsen van de grote keverorchis en de tongvaren liggen buiten het ingreepgebied en voor het uitvoeren van de werkzaamheden worden geen groeiplaatsen aangetast. Het is echter niet uit te sluiten dat de grote keverorchis en de tongvaren zich zullen uitbreiden naar het plangebied. In dat geval is het mogelijk dat groeiplaatsen van de soorten moeten wijken om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Tevens kunnen groeiplaatsen van de grote keverorchis en de tongvaren worden aangetast bij betreding van het plangebied en de plaatsing van materieel. Om aantasting van groeiplaatsen van de grote keverorchis en de tongvaren te voorkomen, stelt u voor voorafgaand aan de werkzaamheden groeiplaatsen van de grote keverorchis en de tongvaren te verplaatsen als blijkt dat ze betreden moet worden ten behoeve van uitvoering van de werkzaamheden. Het verplaatsen zal plaatsvinden onder ecologische begeleiding. Hierbij wordt geanticipeerd op de hervestiging van de soorten op locaties binnen het plangebied waar de soorten tot op heden nog niet voorkomen. De gunstige staat van instandhouding van de grote keverorchis en de tongvaren komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn in het plangebied aangetroffen. Op basis van bestaande kennis van het voorkomen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis, terreinkenmerken en de kennis van het gedrag van de soorten zijn op voorhand kansrijke locaties geselecteerd. Deze locaties zijn middels batdetectoren onderzocht. De onderzochte locaties betreffen het buitengebied van het Robbenoordbos, Dijkgatbos, Amstelmeer, Den Oeversche Vaart en de IJsselmeerdijk. Daarnaast zijn de geplande locaties van de windturbines bezocht. Hierbij is gekeken naar de aanwezige vleermuisactiviteit. Voor de niet onderzochte delen van de Wieringermeer is, op basis van de gegevens van de wel onderzochte gebieden en gebruik makend van de kennis van het gedrag van de soorten, een inschatting gemaakt van de vleermuisactiviteit. De gewone dwergvleermuis komt veelvuldig en wijdverbreid voor in het plangebied, maar niet zo talrijk als elders in Nederland. De soort is vastgesteld langs de lange wegen met erven en opgaande begroeiing, zoals de Noorder- en Zuiderkwelweg. In het westelijk deel van de Wieringermeer zijn enkele baltsende exemplaren van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Waarschijnlijk bevinden zich paarverblijfplaatsen van de soort in de aanwezige boerderijen. De ruige dwergvleermuis trekt in grote getalen, mogelijk tienduizenden exemplaren, door de Wieringermeer. De soort is tevens veelvuldig in paargroepen in vleermuiskasten vastgesteld. Het Robbenoordbos is hierbij van groot belang. Tevens komt de ruige dwergvleermuis veelvuldig baltsend voor in de buurt van het Amstelmeer en langs het Waardkanaal. De ruige dwergvleermuis komt in de Wieringermeer aan na de trek over de Afsluitdijk en foerageert veelvuldig boven de boomkronen en langs bosranden en paden in het bos. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis worden beschadigd, vernield en verstoord. Tevens kunnen exemplaren van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis door de ingebruikname van de windturbines worden gedood en verwond.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u maatregelen voor zoals beschreven op de pagina's 66 en 67 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Bijlage 1 aanvraag ontheffing Flora- en faunawet windpark Wieringermeer" van 16 juli 2014 en zoals beschreven in de als aanvulling opgestuurde notitie "Inventarisatie bomen Robbenoordbos op vleermuizen" van 12 september 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Als gevolg van de voorgenomen bomenkap in het Robbenoordbos te behoeve van de plaatsing van de turbinelocatie RB-03 met bijbehorende infrastructuur, gaan twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en één paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis verloren. Vooraf zorgt u voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen voor de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. U stelt voor per aan te tasten verblijfplaats vier vleermuiskasten op te hangen in de omgeving van de huidige verblijfplaatsen van de soorten. Deze kasten kunnen dienen als paarverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis en als zomer-, paar- en winterverblijfplaats voor de ruige dwergvleermuis. Bij het ophangen van de vleermuiskasten wordt rekening gehouden met een gewenningsperiode van één maand voorafgaand aan de werkzaamheden om de aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis te laten wennen aan de alternatieve verblijfplaatsen alvorens de huidige verblijfplaatsen aan te tasten. In het Robbenoordbos zijn al meerdere vleermuiskasten aanwezig. Door de aanwezigheid van voldoende alternatieven in de directe omgeving is de gewenningstijd van één maand voldoende voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis om de alternatieven te verkennen en in gebruik te nemen. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis blijft hiermee behouden.

Echter, ondanks deze maatregelen worden door het realiseren van de werkzaamheden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis verstoord. Immers, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis worden gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. De aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis verliezen een aantal vaste rust- en verblijfplaatsen, er blijven echter voldoende alternatieve verblijfplaatsen en leefgebied voor de soorten in de omgeving aanwezig.

Door de ingebruikname van de windturbines worden exemplaren van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis gedood en verwond. Zonder mitigerende maatregelen gaat u uit van 55 slachtoffers onder de gewone dwergvleermuis en 165 slachtoffers onder de ruige dwergvleermuis per jaar. De bestaande solitaire windturbines veroorzaken vijftien slachtoffers per jaar. Het maximaal aantal verwachte aanvaringsslachtoffers komt hiermee op 59 exemplaren van de gewone dwergvleermuis en 176 exemplaren van de ruige dwergvleermuis per jaar. U stelt voor om een stilstandvoorziening aan te brengen bij een windsnelheid tot 6 m/s. Hierdoor wordt het aantal slachtoffers aanzienlijk gereduceerd. Gezien de talrijkheid van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis in en nabij het Robbenoordbos en nabij het Amstelmeer zullen echter nog steeds slachtoffers vallen onder de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Om te bepalen of de gunstige staat van instandhouding in het geding komt is het, door het Europese Hof van Justitie aangedragen en door het ORNIS-comité geformuleerde, 1% mortaliteitsnorm gehanteerd. De 1% mortaliteitsnorm gaat uit van 1% additionele sterfte als gevolg van het project, bovenop de natuurlijke sterfte. Als de 1% mortaliteitsnorm wordt overschreden, kan dit invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Ten aanzien van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis komt uit de beoordeling dat de verwachte sterfte als gevolg van windpark Wieringermeer de 1% mortaliteitsnorm niet overschrijdt.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgenomen maatregelen.

Vogels

De aalscholver, bergeend, blauwe reiger, bruine kiekendief, buizerd, goudplevier, grauwe gans, grote Canadese gans, houtduif, houtsnip, kauw, kievit, kleine zwaan, knobbelzwaan, kokmeeuw, koperwiek, kramsvogel, kuifeend, meerkoet, merel, scholekster, smient, stormmeeuw, spreeuw, tafeleend, toendrarietgans, torenvalk, wilde eend, wilde zwaan, wintertaling, zanglijster en de zwarte kraai zijn in het plangebied aangetroffen. De sterftekans onder deze soorten is niet uitzonderlijk klein.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken, stelt u maatregelen voor zoals beschreven op pagina 11 van het als aanvulling bij de aanvraag gevoegde notitie "Aanvulling onderbouwing aanvraag ontheffing art. 9 Ffwet - vogelsterfte " van 13 april 2015. De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende.

In het zuidoosten van de Wieringermeer zijn de kleine zwaan en de toendrarietgans foeragerend vastgesteld. Hier ligt tevens een belangrijke vliegroute tussen foerageergebieden en slaapplaatsen van de soorten. U stelt voor een corridor van stilstaande turbines te realiseren in het winterhalfjaar, zodat een veilige vliegbaan door het windpark ontstaat. Hierdoor wordt het risico op aanvaringsslachtoffers onder de kleine zwaan en de toendrarietgans verkleind.

De laagste tip van de windturbines in het Robbenoordbos zal niet lager dan 35 meter boven de grond komen. Bij een lagere tiphoogte kan de ruimte tussen de boomtoppen en het rotoroppervlak te klein zijn, waardoor grotere aantallen aanvaringsslachtoffers van de houtsnip zijn te verwachten. De 1% mortaliteitsnorm gaat uit van 1% additionele sterfte als gevolg van het project, bovenop de natuurlijke sterfte. Als de 1% mortaliteitsnorm wordt overschreden, kan dit invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Uit de analyse blijkt dat ten aanzien van de genoemde soorten de gunstige staat van instandhouding kan worden behouden blijft (<1% mortaliteit).

De gunstige staat van instandhouding van de aalscholver, bergeend, blauwe reiger, bruine kiekendief, buizerd, goudplevier, grauwe gans, grote Canadese gans, houtduif, houtsnip, kauw, kievit, kleine zwaan, knobbelzwaan, kokmeeuw, koperwiek, kramsvogel, kuifeend, meerkoet, merel, scholekster, smient, stormmeeuw, spreeuw, tafeleend, toendrarietgans, torenvalk, wilde eend, wilde zwaan, wintertaling, zanglijster en de zwarte kraai komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Rugstreeppad

De rugstreeppad is in het plangebied aangetroffen. Er zijn populaties van de rugstreeppad vastgesteld in het noordelijk deel van het Wieringermeer en ten zuidoosten van de Wieringerwerf. Daarnaast komt de rugstreeppad verspreid in de Wieringermeerpolder voor. De soort ontbreekt echter in de intensief agrarisch beheerde delen. De exacte locatie van de terrestische vaste rust- en verblijfplaatsen en de exacte bijbehorende functionele leefomgeving van de rugstreeppad zijn niet redelijkerwijs in beeld te brengen als gevolg van de dynamische levenswijze van de soort. De hoger gelegen delen binnen het plangebied zijn geschikte overwinteringslocaties voor de rugstreeppad. Het is bekend dat de soort zich binnen het plangebied voortplant. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de rugstreeppad worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u maatregelen voor zoals beschreven op pagina 57 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Natuurtoets Windpark Wieringermeer" van 30 juni 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

De rugstreeppad ontbreekt in de agrarisch beheerde delen. Echter, door de mobiliteit van de rugstreeppad is niet op voorhand uit te sluiten dat de soort zich uitbreidt naar deze locaties. Door het uitvoeren van werkzaamheden in het agrarisch gebied kan potentieel landhabitat van de rugstreeppad worden aangetast. Er zullen ook werkzaamheden aan watergangen plaatsvinden, zoals het verleggen van een watergang en het plaatsen van enkele duikers en dammen. Hierbij kan potentieel voortplantingsgebied van de rugstreeppad verloren gaan. Er zal dan ook minder functioneel leefgebied beschikbaar zijn voor de soort. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de rugstreeppad blijft hierdoor niet behouden.

De werkzaamheden in potentieel voortplantingswater van de rugstreeppad zijn zeer lokaal en relatief kleinschalig van aard. Het bestaande areaal aan voortplantingshabitat van de soort blijft vrijwel gelijk. Voor wat betreft het landhabitat blijven er voldoende alternatieven in het plangebied beschikbaar voor de rugstreeppad. De gunstige staat van instandhouding van de rugstreeppad komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Bittervoorn, kleine modderkruiper en rivierdonderpad

De bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad zijn in het plangebied aangetroffen. De bittervoorn en de kleine modderkruiper ontbreken in de intensieve landbouwgebieden in het zuidelijk deel van de Wieringermeer. Hier is een zeer eenvormig slotenstelsel aanwezig, het watertype is hier overwegend brak. De rivierdonderpad komt verspreid in het plangebied voor, met name in de grote wateren met stenig bodemsubstraat. Door de werkzaamheden kunnen voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad worden beschadigd, vernield of verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken, stelt u maatregelen voor zoals beschreven op pagina 7 van de aanvulling van 16 december 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende maatregelen opgenomen.

Bij het uitvoeren van werkzaamheden aan watergangen gaat potentieel leefgebied van de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad verloren. Mogelijk worden plaatselijk enkele duikers en dammen geplaatst en er zullen kleinschalige graafwerkzaamheden aan wateren plaatsvinden. Hierdoor is dan ook minder leefgebied beschikbaar voor de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad blijft dan ook niet gegarandeerd.

Gezien de kleinschaligheid van de werkzaamheden in watergangen zal slechts een klein deel van het potentiële leefgebied van de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad worden aangetast. Er blijft voldoende geschikt leefgebied voor de soorten beschikbaar. De gunstige staat van instandhouding van de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad komt niet in het geding, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

De zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft van toepassing. In de ontheffing zijn dan ook aanvullende voorschriften opgenomen.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'de bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid', 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrichtlijn. Het door u aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrichtlijn.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

11 mei 2015

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

De aanvraag is daarom uitsluitend beoordeeld op grond van de belangen 'de bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid', 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. Het door u aangedragen belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' zijn niet genoemd in de Vogelrichtlijn. De aanvraag is daarom uitsluitend beoordeeld op grond van het belang 'de bescherming van flora en fauna' en 'de volksgezondheid of openbare veiligheid'.

Het doel van het project is het exploiteren van windturbines ten einde elektriciteit op te wekken uit wind, een hernieuwbare bron van energie. Europa heeft als doelstelling vastgesteld om 20% van het energieverbruik in 2020 te leveren uit hernieuwbare bronnen. Voor Nederland geldt de bindende doelstelling van 14% als streefcijfer voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in 2020. Voor windenergie is daarbij een doelstelling gesteld welke neerkomt op de realisatie van 6.000 Megawatt op land.

Flora en fauna

Klimaatverandering heeft een grote invloed op flora en fauna doordat directe veranderingen optreden in de leefomgeving van flora en fauna. Er treedt een verandering in de klimatologische omstandigheden op, maar ook in de voedselketen. Voor koudeminnende soorten worden de leefomstandigheden in Nederland ongunstiger, waardoor ze in aantal achteruitgaan.

Voor warmteminnende soorten wordt Nederland daarentegen gunstiger. Deze soorten zullen in aantal toenemen. Verwachte effecten en waargenomen ontwikkelingen betreffen niet alleen een verschuiving in de aanwezigheid van soorten, maar ook verlies aan biodiversiteit onder soorten die zich niet tijdig kunnen aanpassen aan de verandering in de leefomgeving, de optredende extremen of de verandering in het ecosysteem.

Openbare veiligheid

Klimaatverandering beïnvloedt het watersysteem. Dit leidt tot diverse bedreigingen voor de openbare veiligheid. De potentiële gevolgen zijn van invloed op veiligheid tegen overstromen, zoetwatervoorziening en de elektriciteitsvoorziening. Ten gevolge van klimaatverandering is sprake van zeespiegelstijging. Enerzijds door een opwarming van de gemiddelde temperatuur van de oceanen en anderzijds door het afsmelten van grote ijsmassa's. Aangezien bijna 60% van Nederland gevoelig is voor overstromingen vanuit zee of rivieren, leidt klimaatverandering tot een verhoogd risico op overstroming.

Optreden weersextremen/luchtkwaliteit

Ten gevolge van klimaatverandering zullen naar verwachting meer weersextremen optreden. Specifiek voor Nederland neemt daarbij het aantal en extremiteit van hittegolven toe en is er sprake van meer zware neerslag en droogte.

Dit heeft gevolgen voor kwetsbare groepen in de samenleving. Tevens neemt de omvang en het optreden van zomersmog toe als gevolg van weersextremen.

Volksgezondheid

Klimaatverandering is van invloed op de volksgezondheid. Deze invloed is overwegend negatief, met uitzondering van een afname van wintersterfte. Deze negatieve invloed is het gevolg van frequente optreden van weersextremen, de toename van het risico op overstroming en de toename van vestiging van nieuwe vectoren, virussen en bacteriën ten gevolge van verandering van het regionale klimaat. Een toename en vestiging van nieuwe vectoren, virussen en bacteriën en hiermee verbonden infecties en ziekte- en sterftegevallen ten gevolge van de gewijzigde regionale klimatologische omstandigheden treedt naar verwachting op. Ook zullen het aantal allergiedagen toenemen en verspreidt de eikenprocessierups zich over heel Nederland. De effecten hiervan vormen een bedreiging voor de volksgezondheid.

Klimaatverandering

De uitstoot van broeikasgassen die onder meer vrij komen bij de productie van energie uit fossiele brandstoffen, leidt tot klimaatverandering. De gevolgen hiervan hebben een belangrijk negatieve invloed op de openbare veiligheid, flora en fauna, volksgezondheid en de economie. De gevolgen van klimaatverandering zijn reeds waarneembaar zoals in de gemiddelde temperatuursverandering op aarde en de zeespiegelstijging. Verwacht wordt dat de ontwikkeling zich doorzet omdat ook de uitstoot van broeikas effecten blijft toenemen.

Zoetwatervoorziening

Klimaatverandering vormt een bedreiging voor de zoetwatervoorziening in Nederland en daarmee de voedselproductie. De beschikbaarheid van voldoende zoet water en voedsel zijn van belang voor de openbare veiligheid en de volksgezondheid gezien het grote belang voor het functioneren van de samenleving. De bedreiging van de zoetwatervoorziening in Nederland volgt uit zeespiegelstijging en droogte. Deze combinatie kan leiden tot verzilting en problemen met de zoetwatervoorziening.

Daar komt bij dat de flexibiliteit in de huidige zoetwatervoorziening beperkt is en bij een toenemende temperatuurstijging en groeiende neerslagtekorten op de termijn van 2050 tot problemen kan leiden.

Elektriciteitsvoorziening

Een belangrijk deel van de huidige elektriciteitsvoorziening wordt geleverd door elektriciteitscentrales die voor hun productie afhankelijk zijn van koeling door middel van koelwater uit de grote rivieren. Ten gevolge van klimaatverandering zal de beschikbaarheid van koelwater en daarmee de elektriciteitsproductie en derhalve de energievoorzieningszekerheid in bepaalde perioden sterk afnemen. Dit wordt nu reeds waargenomen. De oorzaken hiervoor zijn gelegen in hogere watertemperaturen in zijn algemeenheid waardoor minder koelwater mag worden geloosd vanwege waterkwaliteit en ecologische effecten, maar specifiek gedurende hittegolven welke meer frequent worden verwacht. Door koelwaterbeperkingen neemt de beschikbare capaciteit van de elektriciteitsvoorziening af.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

11 mei 2015

Onze referentie

aanvraagnummer

FF/75C/2014/0286

De bestendigheid van elektriciteitsvoorziening is in het belang van de openbare veiligheid vanwege de vitale rol in het maatschappelijk functioneren van allerlei maatschappelijke voorzieningen en instellingen. Daarnaast is het belang van hernieuwbare energie gelegen in het versterken van de energievoorziening aangezien deze productietechnologie niet afhankelijk is van de beschikbaarheid van koelwater en de mogelijkheid dit te lozen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

Gewasteelt

Klimaatverandering beïnvloedt de klimatologische omstandigheden en het watersysteem. De effecten van weersextremen en drogere zomers en langere droge periodes veroorzaken schade aan gewassen door afname van beschikbaarheid van zoetwater. De landbouw is één van de grootste verbruikers van zoetwater. Daarnaast is er een toenemend risico op ziekten en plagen en is er sprake van verzilting ten gevolge van een hogere zeespiegel.

Visserij

De stijging van de watertemperatuur en de kwaliteitsverandering ten gevolge hiervan kunnen een negatief effect hebben op de visstand en daarmee schade veroorzaken aan de visserij. Het gevolg van een dalende visstand kan zijn dat de visserij stilgelegd moet worden.

Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat de belangen 'de bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, vogels, rugstreeppad en de bittervoorn, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen.

Andere bevredigende oplossing

Rijk en provincies zorgen voor het ruimtelijk mogelijk maken van de doorgroei van windenergie op land tot minimaal 6.000 Megawatt in 2020. Niet alle delen van Nederland zijn geschikt voor grootschalige winning van windenergie. Het Rijk heeft in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte gebieden op land aangegeven die kansrijk zijn op basis van de combinatie van landschappelijke en natuurlijke kenmerken, evenals de gemiddelde windsnelheid. Binnen deze gebieden gaat het Rijk in samenwerking met provincies locaties voor grootschalige windenergie aanwijzen. Het project is dan ook locatiegebonden.

De gekozen locatie van het project windpark Wieringermeer leidt niet tot grotere effecten op de natuur dan locaties elders. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, vogels, bittervoorn, rivierprik en de rugstreeppad zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften.

Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Zienswijzen

Zienswijzen over het ontwerp van het besluit kunnen worden ingediend bij:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Windpark Wieringermeer
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
De teammanager Vergunningen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 mei 2015

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0286

ONTWERP-ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van mevrouw M.S. Deimel, heer Truijens en heer Stam op 23 juli 2014, namens het Nuon Windpark Wieringermeer B.V. en de aanvullingen hierop van 18 september 2014, 16 december 2014 en 13 april 2015

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Nuon Windpark Wieringermeer B.V. (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Hoekenrode 8
Postcode en woonplaats: 1009 DC AMSTERDAM

Verleent de Staatssecretaris van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Windcollectief Wieringermeer B.V. (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Kokkel 10
Postcode en woonplaats: 1775 JJ Middenmeer

Verleent de Staatssecretaris van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: ECN Wind Energy Facilities B.V. (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Scherveweg 35A
Postcode en woonplaats: 1771 RT Wieringerwerf

Ontheffing voor het tijdvak van: Vanaf de publicatie van het definitieve besluit tot 25 jaar na de aanvang van de operationele periode

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen van de grote keverorchis (*Listera ovata*) en de tongvaren (*Asplenium scolopendrium*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden; het verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden van de aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), bergeend (*Tadorna tadorna*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), grauwe gans (*Anser anser*), grote Canadese gans (*Branta canadensis*), houtduif (*Columba palumbus*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), kauw (*Corvus monedula*), kievit (*Vanellus vanellus*), kleine zwaan (*Cygnus columbianus*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), kokmeeuw (*Larus ridibundus*), koperwiek (*Turdus iliacus*), kramsvogel (*Turdus pilaris*), kuifeend (*Aythya fuligula*), meerkoet (*Fulica atra*), merel (*Turdus merula*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), smient (*Anas penelope*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), stormmeeuw (*Larus canus*), tafeleend (*Aythya ferina*), toendrarietgans (*Anser fabalis*), torenvalk (*Falco tinnunculus*), wilde eend (*Anas platyhynchos*), wilde zwaan (*Cygnus cygnus*), wintertaling (*Anas crecca*), zanglijster (*Turdus philomelos*) en de zwarte kraai (*Corvus corone*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuilleverdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

dit betreft het beschadigen, vernielen en verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn (*Rhodeus amarus*), kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) en de rugstreeppad (*Bufo calamita*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Windpark Wieringermeer", gelegen in het Wieringermeer in de provincie Noord-Holland, één en ander zoals is weergegeven in figuur 2.3 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Bijlage 1 aanvraag ontheffing flora en faunawet Windpark Wieringermeer" van 16 juli 2014.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

Specifieke voorschriften

6. U dient bij de kapwerkzaamheden in het Robbenoordbos rekening te houden met de kwetsbare trek- en paarperiode van de ruige dwergvleermuis. Deze periode loopt globaal van augustus tot en met midden oktober. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige² op het gebied van de ruige dwergvleermuis.
7. Het merk en type windturbine dient nog nader te worden bepaald. De ashoogte en rotordiameter dienen zich binnen een range te bevinden van respectievelijk 90-120 meter en 100-117 meter voor WCW en Nuon en tussen respectievelijk 85-150 meter en 100-175 voor ECN.

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

8. Er dient voor de aanleg van het windpark zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van bestaande infrastructuur. Tevens dient de benodigde werkruimte zo klein als mogelijk te blijven.
9. Per aan te tasten paarverblijfplaats dient u minimaal één maand voorafgaand aan de werkzaamheden en binnen de actieve periode van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis, vier vleermuiskasten op te hangen. In zijn totaliteit dienen minimaal twaalf kasten geplaatst te worden. Plaatsing van de kasten dient binnen 100 à 200 meter van de huidige verblijfplaats plaats te vinden, waarbij voldoende afstand tot de windturbine RB-03 in acht wordt genomen. De kasten dienen verschillende microklimaten te bieden door een clustering met verschillende richtingen. De kasten dienen verder een locatie te bieden die gelijk of beter van kwaliteit is aan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte, aanvliegroute, vrije vliegruimte en licht en vrij zijn van verstoring en buiten het bereik van predatoren.
10. Gedurende de realisatiefase van de windturbines dient u rekening te houden met het toepassen van verlichting om verstoring van vleermuizen te voorkomen. Indien verlichting toegepast wordt, dient dit amberkleurige, vleermuisvriendelijke verlichting te zijn.
11. U dient een zevental turbines bij het Robbenoordbos en het Amstelmeer, zijnde de turbines RB-02 tot en met RB-06, NB-01 en UT-01, uit te rusten met een stilstandvoorziening die ook direct na ingebruikname van de betreffende turbines in werking treedt. Deze stilstandvoorziening dient:
 - Te bestaan uit een zogenaamde 'cut-in speed' bij windsnelheden vanaf 6 m/s;
 - Vrijloop van de rotorbladen beneden de 6 m/s te voorkomen, waarbij een maximale grenswaarde (vrijloop) van 1 rpm (ca. 20km/h) wordt toegestaan;
 - Vooral nog van kracht te zijn binnen de actieve periode van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Deze periode loopt globaal van mei tot en met oktober;
 - Van kracht te zijn bij droog weer en voldoende hoge temperaturen boven de 10°C.
12. Teneinde voorgenoemde stilstandvoorziening verder te 'fine-tunen', dient u het effect van de stilstandvoorziening van de turbines RB-02 tot en met RB-06 en NB-01 en UT-01 te monitoren. Hierbij geldt dat:
 - WCW dient de monitoring uit te voeren bij de turbines NB-01 en UT-01 gedurende de periode dat de eerste windturbine in bedrijf wordt genomen tot drie jaar na ingebruikname van de laatste windturbine;
 - Nuon dient de monitoring uit te voeren bij de turbines RB-02 tot en met RB-06 gedurende de periode dat de eerste windturbine in bedrijf wordt genomen tot drie jaar na ingebruikname van de laatste windturbine;
 - De monitoring dient toe te zien op het bepalen van het daadwerkelijk aantal slachtoffers;
 - De monitoring dient voorts toe te zien op de omstandigheden (tijd, weer en wind) waaronder zowel de gewone dwergvleermuis als de ruige dwergvleermuis actief zijn;
 - De toe te passen monitoringsmethodiek dient aan te sluiten bij de systematiek als gebruikt bij het in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken in 2013 uitgevoerde onderzoek, teneinde nauwkeuriger stilzetalgoritmen te ontwikkelen in relatie tot de softwarematige aansturing van windturbines;
 - Het monitoringsonderzoek dient te resulteren in een aangepast, locatiespecifiek en duurzaam toe te passen stilstandsplan.
13. In aanvulling op het voorgaande geldt dat u hiertoe een concreet monitoringsvoorstel dient uit te werken. Dit voorstel dient u uiterlijk zes maanden voorafgaand aan ingebruikname van de eerste turbines (RB-02 tot en met RB-06, NB-01 en UT-01) ter goedkeuring aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland aan te bieden.
14. U dient in verband met de voortplantingsperiode van vogels in de periode maart tot en met juli geen versturende werkzaamheden uit te voeren die het broedsucces nadelig kunnen beïnvloeden. Ik wijs u

erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. De geschiktheid van de periode voor de uitvoering van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van vogels.

15. Ter minimalisering van aanvaringsslachtoffers onder vogels dient u bij de windturbines in het Robbenoordbos een zogenaamde 'tiplaagte' in te stellen van minimaal 35 meter.
16. Indien werkzaamheden in (potentieel) voortplantingswater van de rugstreeppad plaats gaan vinden, dient u rekening te houden met de voortplantingsperiode van de soort. Deze periode loopt globaal van april tot en met juli. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van de rugstreeppad.
17. U dient het ontstaan van potentieel voortplantingswater in de vorm van plassen en/of poelen in het werkterrein te voorkomen.
18. U dient bij de planning van werkzaamheden in (potentieel) leefgebied van de bittervoorn, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad rekening te houden met de voortplantingsperiode van de soorten. Deze periode loopt globaal van april tot en met augustus. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van vissen.
19. U dient te voorkomen dat door de aanleg van een dam een barrièrewerking voor vissen optreedt door toepassing van een duiker.

Zorgplicht

Ik wijs u er op dat u op grond van artikel 2 van de Flora- en faunawet de volgende maatregelen in acht dient te nemen:

20. De te kappen bomen voor de realisatie van windturbine RB-03 dienen ongeschikt gemaakt te worden voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis voordat de paar- en overwinteringsperiode begint.
21. U dient voorafgaand aan de werkzaamheden op de werklocaties van de windturbines, windmeetmasten en infrastructurele voorzieningen, maatregelen te treffen om te voorkomen dat de rugstreeppad de gebieden gaat (her)koloniseren.
22. U dient binnen het actieve seizoen van de rugstreeppad de op de betreffende werklocaties van de windturbines, windmeetmasten en bijbehorende infrastructurele voorzieningen, aanwezige exemplaren van de soort weg te vangen en direct te verplaatsen naar geschikt alternatief leefgebied buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Dit verplaatsen dient onder begeleiding van een deskundige te worden uitgevoerd. De betrokken deskundige dient het plangebied vrij te geven als er geen exemplaren van de rugstreeppad meer in het gebied aanwezig zijn. Dit dient in een logboek te worden vastgelegd.
23. U dient voorafgaand aan werkzaamheden in watergangen aanwezige exemplaren van de bittervoorn, zoetwatermossel, kleine modderkruiper en de rivierdonderpad weg te vangen en direct uit te zetten in geschikt habitat in de omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Het water dient ijsvrij te zijn en de luchttemperatuur dient boven het vriespunt te liggen.

Overige voorschriften

24. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
25. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.

26. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
27. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
28. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 40225, 8004 DE Zwolle.

Den Haag, 11 mei 2015

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
Namens deze

Marco Klaassen
De teammanager Vergunningen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

